

Osmanlı Devleti'nde Niğdeli Gayr-i Müslim Memurlar

Nigde Born Non-Muslim Officials in the Ottoman Empire

Şenay ATAM*

Öz: Osmanlı'nın üç kıtaya yayılmış büyük bir devlet olması ve içerisinde birçok unsuru barındırması onu incelemeye değer kılmıştır. Anadolu'dan Avrupa'ya kadar olan topraklarda Osmanlı Devleti içerisinde Ermeni, Rum, Müslüman yüzyıllarca birlikte yaşamayı öğrenmişlerdir. Devlet de bu unsurları içerisinde çok güzel bir şekilde harmanlamış, gerektiği yerlerde bu farklılıklardan yararlanmasını bilmiştir. Bu çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan Sicill-i Ahval Defterlerinde kayıtlı olan Niğde doğumlu gayr-i müslim devlet memurları tespit edilerek incelenmiştir. Niğde doğumlu 17 gayr-i müslim memurun ve 2 Niğdeli Osmanlı mebusunun özgeçmişleri değerlendirilmiştir. Sicil kayıtlarının yanı sıra tespit edilebildiği kadarıyla bu kişilerle ilgili varsa arşivdeki belgelerden de faydalanılmıştır. Çalışmanın daha anlaşılır olabilmesi için 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde memuriyet ve gayr-i Müslimlerin Osmanlı memur sistemindeki yeri ve çalışmamızın ana kaynağını oluşturan sicill-i ahval kayıtları hakkında bilgiler verilmiştir. Konumuz Niğdeli gayrimüslim memurlar olduğu için de 19. yüzyılın sonlarında Niğde'nin idari ve sosyal durumu hakkında da kısaca bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Niğde, Rum, Ermeni, Sicill-i Ahval Defterleri, Memur

Abstract: The fact that the Ottoman Empire was a large state spread across three continents and contained many elements made it worthwhile to examine. From Anatolia to Europe have learned to live together in the Ottoman Empire for centuries together with Armenians, Greeks and Muslims. The state also blended these elements in a very nice way and knew where to take advantage of these differences. In this study, the non-Muslim civil servants born in Niğde, who were registered in the Sicill-i Ahval Books in the Ottoman Archives of the Prime Ministry, were identified and examined. In addition to the registry records, the documents in the archives have been used as well as those related to these persons. In order to make the study more comprehensible, the position of civil servants and non-Muslims in the Ottoman civil service system in the Ottoman Empire in the 19th century and the information about the sicill-i ahval which constitutes the main source of our work are given. We are briefly informed about the administrative and social situation of Niğde at the end of the 19th century.

Keywords: Nigde, Greek, Armenian, Sicill-i Ahval Books, Officer

Geliş Tarihi: 26.09.2018

Kabul Tarihi: 26. 12.2018

* Dr Öğr. Ü. Osmaniye Korkut Ata Üniv. Tarih Bölümü, senayatam@osmaniye.edu.tr

1.GİRİŞ

Tanzimat dönemiyle başlayan reform sürecinin Osmanlı toplumunda ve idari yapısında önemli değişikliklere yol açtığı bir gerçektir. Bu değişikliklerden biri de önceki dönemlere göre daha fazla gayrimüslimin devlet hizmetinde istihdam edilmesidir. Bu yeni durum özellikle gayrimüslimlerin milliyetçi fikirlerin etkisinden kurtarılarak onları da toplumla bütünleştirmek amacıyla ortaya çıkarılan Osmanlılık ideolojisinin devlet politikasına dönüşmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bunu izleyen yıllarda 1856 Islahat Fermanı ile gayrimüslimler memur olmakta Müslümanlarla eşit şartlara sahip olmuşlar ve en üst makamlara kadar çıkma hakkı elde etmişlerdir. Özellikle Tanzimat'la birlikte Osmanlı bürokrasisinde yapılan kapsamlı değişiklikler, bazı memuriyetlerin nezaretlere dönüştürülerek kurumsallaşma sürecinin başlaması, gayrimüslimlere daha fazla memurluk verilmesini sağlamıştır. Hem memur ihtiyacının artması hem de buralarda çalışacak nitelikli memur bulmakta yaşanan sıkıntıdan dolayı gayrimüslimler daha fazla istihdam edilmeye başlanmıştır (Kılıç, 2012: 94). Özellikle Sultan II. Abdülhamid döneminde gayrimüslimler, Osmanlı devlet yönetiminde yer almıştır. Bu kişilerin bazıları kilit noktalarda görevlendirilmiş, olumlu ya da olumsuz katkılarıyla önemli vazifelerde bulunmuşlardır (Akdağ vd., 2016: 20).

Yenileşme döneminde Osmanlı bürokrasinin genişlemesiyle birlikte çalışan memurların sayısı bir hayli artınca da bu memurlarla ilgili bazı kayıtların tutulması icap etmiş ve bunun için de ayrı bir birim oluşturulmuştur. Osmanlı devlet teşkilatında görev alan memurların özel ve memuriyetleriyle alakalı hal tercümelerine konu olan bilgilerin kaydolunmasına Sicill-i Ahval ve bu kayıtlar sonucunda oluşan defterlere de Sicill-i Umumi Defterleri adı verilmektedir. Bu kayıtlar 1879 yılında oluşturulan Sicill-i Ahval Komisyonu ile Sicill-i Ahval dairesinde tutulmaya başlanmıştır. Sicill-i Ahval Defterlerinde memurların doğum yerleri, doğum tarihleri, aile durumları, okudukları okullar, okullarda gördükleri dersler, aldıkları diplomalar, bildikleri diller, memuriyete başlama yaşları, aldıkları maaşlar, liyakatleri, aldıkları terfi ve aziller gibi son derece önemli bilgiler bulunmaktadır (Kucak, 2016: 260-261). Bu bilgilere dayanarak günümüzde birçok çalışma yapılmıştır (Efe, 2013: 181-194; Gazel, 2017: 203-213; Candeğer, 2017: 225-234).

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Niğde, 15. yüzyıldan itibaren Karaman eyaletine bağlı bir sancaktır. 1864 vilayet nizamnamesi ile Konya vilayetine bağlanırken, Niğde, Nevşehir, Kırşehir, Yahyalı, Ürgüp, ve Aksaray (Soydan, 2016: 61) Niğde'nin kazaları yapılmıştır. Niğde

merkez kazasına bağlı nahiyeler ise Misli ve Fertek'tir (Öztürk, 2008: 70-77). Niğde şehrinin nüfusuna bakıldığında 19. Yüzyıl sonları 20. Yüzyıl başlarında ortalama 10.000 olduğu ve bunun 2500-3000'ünün gayrimüslim olduğu görülmektedir. Bundan yola çıkarak genel olarak nüfusun %25-30 oranında gayr-i Müslimlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Şehirde yaşayan gayr-i Müslimlerin çoğunu da Rumlar oluşturmaktadır. Mehmet Hayri gayrimüslim nüfusun çok olmasının sebebini Niğde'nin Konya çevresinde yaşayan Rumlar için bir metropolitlik merkezi olmasından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Rumların bir kısmı Rumiyan mahallesinde bir kısmı da Müslümanlarla karışık olarak Kayabaşı mahallesinde yaşamakta idiler (Ösen, 2008: 87; Topal, 2018: 126-127). Eskiden beri yerleşik oldukları anlaşılan Kayabaşı semtinde yaşayan Hristiyan nüfusun büyük bir kısmı Türkçe konuşmaktaydı. Bunların çoğunluğu da ticaretle uğraşmaktaydı (Doğan, 2008: 20-22). Şehir merkezi dışında Rumların yoğun olarak bulunduğu köyler olsa da genelde köylerde karışık olarak yaşıyorlardı. Çalışmamızda adı geçtiği üzere Fertek (daha sonra nahiye), Sinason ve Dilmason köyleri bunlardan bazılarıdır.

2. NİĞDELİ GAYR-İ MÜSLİM MEMURLAR

Sicill-i Ahval kayıtlarında 17 adet Niğdeli gayr-i Müslim memur tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra Niğde doğumlu olarak tespit edilen ancak sicil kayıtlarında bilgi bulamadığımız 2 kişi vardır ki bunlar da biri Niğde diğeri İstanbul olmak üzere Osmanlı Mebusan Meclisi'nde mebus olarak yer almıştır. Bu yüzden bu kişiler de çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.1. Yosefaki Efendi

Aslen Rum olan Yosefaki Efendi'nin babası ticaretle uğraşan Papadopulos'un oğlu Yuan'dır. Rumların yoğun olarak bulunduğu o dönem Niğde'ye bağlı bir nahiye olan Fertek'te 25 Aralık 1853 tarihinde dünyaya gelmiştir. Buradaki Rum mektebinde okumuştur. Türkçe ve Rumca bilmektedir.

11 Kasım 1874 tarihinde 21 yaşındayken 190 kuruş maaşla Antalya'nın Alaiye kazası tahrir-i emlak mesahlığına (arazi ölçer) tayin olunup 13 Kasım 1875 tarihinde istifa etmiştir. 17 Ocak 1880 tarihinde 150 kuruş maaşla yeni teşkil edilmiş olan Rüşumat İdaresi tarafından Antalya fabrika muavinliğine, ardından aynı yılın Ağustos ayında 300 kuruş maaşla ıstakoz rüşumat memurluğuna, memuriyetinin kaldırılmasıyla 13 Ağustos 1884 tarihinde aynı maaşla Antalya fabrika muavinliğine geri

dönmüştür. Bu memuriyetinin de kaldırılmasıyla 300 kuruş maaşla Düyûn-ı Umumiye'ye tahvil kılınan Antalya tuz ambar memurluğuna tayin edilmiş ve maaşı 350 kuruşa çıkarılmıştır (BOA, DH SAİD d., 61: 325; Atam, 2014: 586).

2.2. Haralambos Agniyadis Efendi

Rum milletinden esnaf Ağni oğlu Haralambos'un oğludur. 1866 yılında Niğde kasabasında doğmuştur. Agniyadis Efendi, Sıbyan ve Fener Rum Mektebi'nde okuduktan sonra 1 sene kadar Mektebi Sultaniye'ye devam emiş, ardından 15 Haziran 1892 tarihinde Mektebi Hukuk-ı Şahane'den mezun olmuştur. Kendisinin Rumi's-Seyyare Şafak adlı bir eseri vardır. Bir müddet İstanbul İstintak Hukuk ve Birinci Ceza Mahkemelerine mülazimetten sonra dört sene kadar Avukatlık yapmıştır. (BOA, DH SAİD d., 71: 425).

2.3. Yordanaki Rumi Efendi

Trabzon vali muavini Hava Rumi Efendi'nin oğlu olan Yordanaki Rumi Efendi, 1870/1871 yılında Niğde'de doğmuştur. İlk eğitimini şehirdeki Rum ve Sıbyan mektebinde aldıktan sonra İstanbul'daki Fener Rum Mektebi'nde eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra Halkalı Ziraat Mektebi'ne 3 sene kadar devam etmiştir. Ardından Fransa'ya giden Yordanaki Efendi burada Tavukçuluk Mektebi'nde tavukçuluk sanatını tahsil etmiş, bir süre Paris'te Marki Bouvar adında birine ait özel bir çiftlikte çalıştıktan sonra İsviçre'nin Fribourg beldesinde Peynircilik ve Mevaşi (koyun, keçi, inek vs. hayvanlar) tahsil etmiş ve diplomasını almıştır. Türkçe ve Fransızca bilmektedir. (BOA, DH SAİD d., 92: 19; Atam, 2014: 559). Yurda dönüşünde 13 Nisan 1899 tarihinde 540 kuruş maaşla Ayvalık kazası kaymakam muavinliğine tayin olunmuştur (BOA, İ DH, 1363/ 26, 6 Zilhicce 1316, 17 Nisan 1899; BOA, DH MKT, 2203/23, 4 Muharrem 1317, 15 Mayıs 1899; BOA, DH MKT, 2211/50, 6 Safer 1317, 16 Haziran 1899 ve 25 Rebiülevvel 1317, 3 Ağustos 1899). Daha sonra ise 27 Mayıs 1900 tarihinde Edirne vilayetinin Cısr-i Ergene kazası kaymakam muavinliğine becayiş ile atanmıştır (BOA, İ DH, 1374/26, 27 Muharrem 1318, 27 Mayıs 1900; BOA, DH MKT, 2375/88, 21 Rebiülevvel 1318, 19 Temmuz 1900).

2.4. Petro Papadupulo Efendi

Petro Papadupulo Efendi Rum milletinden Yuan Efendi'nin oğludur. 1871 yılında Niğde'de doğmuş, Galata'da Panayia Kilisesi Rum Mektebi'nde okuduktan sonra Fener Rum Mektebi'ne devam etmiş ve 15 Haziran 1888 tarihinde buradan mezun olmuştur. Ardından 27 Haziran

1895 tarihinde Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye'yi bitirmiş ve 3 ay 10 gün 400 kuruş yarım maaşla Niğde belediyesi tababeti vekâletinde bulunduktan sonra 16 Ocak 1896 tarihinde 800 kuruş maaşla buraya tayin edilmiştir. 2 Mayıs 1899 tarihinde hizmetlerindeki gayretlerine mebni rütbe-i salise tevcih buyrulmuştur. 850 kuruş maaşla Kala-i Sultaniye Sancağı belediye tababetine nakil edilmiş, bu görevdeyken terfi alarak rütbe-i saniye sınıf-ı sanisi tevcih buyrulmuş ve 4. Rütbeden mecidi nişanı ile ödüllendirilmiştir. Daha sonra buradan istifa ederek 1000 kuruş maaşla 1. Belediye dairesi heyeti sıhhiyesi tababetine tayin edilmiştir. Petro Papadupulo'nun maaşı önce 1200 kuruşa, ardından 2000 kuruşa çıkarılmıştır. Ayrıca Üsküdar Sıhhiye müfettişliğine getirilmiştir. 14 Mart 1911 tarihinde İstanbul'da Emanet Sıhhiye Müfettiş-i Umumi muavinliğine tayin ve teşkilat kadrosu mucibince 8 Ocak 1912 tarihinde memuriyet unvanı Emanet Heyet-i Sıhhiyesi reis muavinliğine değiştirilmiştir. Daha sonra maaşı 2500 kuruşa çıkarılmış ve Haziran 1312'de ünvanı reis-i saniliğine değiştirilmiştir. 14 Aralık 1912 tarihinde sıhhiye müfettişliğine getirilerek maaşı 3000 kuruşa çıkarılmıştır (BOA, DH SAİD d., 71: 437; Atam, 2014: 584).

2.5. Corci Efendi

Ressam Bursalıoğlu Kostantin Efendi'nin oğlu olan, 1864-1865 yılında Niğde'nin Sinason karyesinde doğmuştur. Aynı köyde Rum rüşdiye mektebinde ilköğrenimini tamamlamış, Türkçe, Fransızca ve Rumca okumuştur. Türkçe ve Rumca'yı okuyup yazabilmekteyken Fransızca ve İtalyanca'yı konuşma düzeyinde bilmektedir. Daha sonra İstanbul'a gelerek Beyoğlu Rum Zoğrafyon Mektebi'ne ve Mekteb-i Hukuk'a birer sene müddetle devam etmiştir.

13 Ekim 1896 tarihinde 300 kuruş maaşla atık 12. Bölüğün 12. Takımının 5 numaralı polis neferliğine tayin edilmiş, 13 Nisan 1899 tarihinde maaşıyla yeni oluşturulan 25. Beyoğlu merkez bölüğünün 26 numaralı neferliğine tayin olunmuştur. 11 Eylül 1902 tarihinde açıktan 3. sınıf komiserliğe tayin edilmiştir. Ardından 350 kuruş maaşla Beyoğlu tertib-i harici 2 numaralı çavuşluğuna terfi ettirilmiştir. 4 Haziran 1905 tarihinde açıktan 2. Sınıf komiserliğe tayin edilmiştir. 14 Aralık 1907 tarihinde 350 kuruş maaşla 30. Kasımpaşa bölüğünün 3 numaralı çavuşluğuna tayin olunmuş, 14 Ağustos 1909 tarihinde gerçekleşen tensikatta 600 kuruş maaşla Beyoğlu 201 numaralı komiser muavinliğine nakledilmiştir.

Polislik görevini yürütürken Dersaadet Polis Mektebi'ne gitmiş ve 14 Nisan 1910 tarihinde mezun olmuştur. Ardından İstanbul Polis Mektebi'nde istihdamına karar verilmiş ve 6 Mayıs 1911 tarihinde 1000

kuruş maaşla bu mektepte müzakereciliğe atanmıştır (BOA, DH EUM MH, 33/14, 9 Rebiülevvel 1330, 27 Şubat 1912; BOA, DH EUM MH, 94/8, 17 Muharrem 1333, 5 Aralık 1914; BOA, DH EUM MH, 94/27, 20 Muharrem 1333, 8 Aralık 1914).

1912 yılında ise beden eğitimi öğretmenliği için sınava katılmış ve yapılan sınav neticesinde başarılı bulunarak dâhiliye zabiti ve riyazat-ı bedeniye hocalığına atanmıştır (BOA, DH EUM MH, 243/41, 3 Zilkade 1332, 23 Eylül 1914; BOA, DH EUM MH, 247/6, 24 Şevval 1330, 6 Ekim 1912; BOA, DH EUM MH, 247/11, 25 Şevval 1330, 7 Ekim 1912; BOA, DH EUM MH, 247/61, 10 Zilkade 1330, 21 Ekim 1912). Corci Efendi'ye çalışmasındaki başarılarından dolayı 5. Rütbeden Mecidi nişanı tevcih buyrulmuştur (BOA DH SAİD d. 194/315; Atam, 2014: 583). Arşiv belgelerinden takip edebildiğimiz kadarıyla Corci Efendi 1918 yılında aynı okulda Dâhiliye zabiti 2. Komiseri iken serkomiserliğe terfi ettirilmiş ve maaşı da yükseltilmiştir (BOA, DH EUM MEM, 89/73, 24 Ramazan 1335, 14 Temmuz 1917). Muhtemelen babasının ressam olmasının da etkisiyle fotoğrafçılık ile ilgilenmiş, Polis Mektebinde okutulmak üzere Ameli ve Nazari Fenn-i Fotoğrafya isimli 62 sayfadan oluşan bir eser kaleme almıştır (Corci, 1328). Kitap 11 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde fotoğraf kelimesinin kökenlerinden bahsetmiş, ardından fotoğrafın tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise fotoğraf makinesi tanıtılmıştır. Fotoğraf makinesinin 10 parçadan oluştuğu ve bu parçaların hangi işe yaradıkları anlatılmıştır. Üçüncü bölümde fotoğraf çekmenin incelikleri, ışığın ayarlanması gibi konularına değinilmiştir. Aynı zamanda polislerin istihbarat amaçlı kullanmaları için Avrupa'dan getirtilecek olan diğer fotoğraf makinelerine göre küçük ve gizli çekim yapılacak makineler hakkında da bilgiler verilmiştir. Yine diğer bölümlerde fotoğrafçılığın incelikleri anlatılmıştır. Onbirinci bölümde ise şüphelilerin tespitinde halen günümüzde büyük önem taşıyan parmak izinden bahsedilmiştir. Olayda kullanılan ve suç yerinde terk edilen alet-edevat gibi eşyaya parmak izi memurları gelinceye kadar dokunulmaması gerektiği, ilgili memurlar geldiklerinde eşyanın renkli veya renksiz oluşuna göre incelenmiş kömür tozu veya özel bir kimyevi madde yardımı ile parmak izlerini tespit ederek fotoğraflarını çektikten sonra gerekirse büyütülerek daktiloskopi (parmak izi) dairesinde muhafaza altında bulunan mevcut parmak izleriyle karşılaştırmak suretiyle şüphelinin tespit edilmeye çalışılacağı açıklanmaktadır (Yılmaz, 2015: 115-117). Bu kitabından elde edilen gelir ise polis mektebinin masrafları için harcanmıştır (BOA, DH EUM MH, 72/22, 18 Muharrem 1332, 17 Aralık 1913).

2.6. Monis Anastas Efendi

Aslen Rum olan Mosis Anastas Efendi, Tüccardan Niğdeli Anastas'ın oğludur. 29 Mayıs 1866 tarihinde doğmuştur. İstanbul'da özel hocalardan ders aldıktan sonra Sandıkçeşme Askeri Rüşdiyesi'ne devam etmiş, daha sonra Mekteb-i Sultani'den mezun olmuştur. İyi derecede Türkçe, Fransızca ve Rumca bilmektedir.

7 Ekim 1887 tarihinde 22 yaşında iken Maliye Hukuk Müşavirliği kalemine mülazimetle başlamış, 22 Ocak 1890 tarihinde 300 kuruş maaşla Maliye Muhasebesi merkez kalemine, 13 Eylül 1890 tarihinde de 500 kuruş maaşla Maliye Evrak Kalemi Tercümanlığına nakledilmiştir. 13 Mart 1892 tarihinde maaşına 50 kuruş zam yapılmıştır. 15 Ekim 1894 tarihinde Tahrirat-ı Ecnebiye Maliye tercüme kalemine nakledilmiştir. 19 Temmuz 1896 tarihinde maaşı 800 kuruşa, 27 Ocak 1902 tarihinde 870 kuruşa çıkarılmıştır. 22 Eylül 1906 tarihinde 1170 kuruşa çıkarılmış. 19 Ağustos 1909 tarihinde yapılan tensikat sonucu 1200 kuruş maaşla Hariciye Nezareti Umur-ı Şehbenderi Kalemi Fransızca Kitabetine nakledilmiştir. (BOA, DH SAİD d., 41: 129).

2.7. Anastas Haralambidis Efendi

Rum milletinden Haralambos'un oğludur. 1836/1837 yılında Niğde'nin Fertek karyesinde doğmuştur. İstanbul'da Ceyr-i Ali Rüşdiye Mektebi'nde Türkçe ve Fener Rum Mektebi'nde gerekli fen derslerini aldıktan sonra Bab-ı Ali Kavanin dershanesinde Mecelle ve Kavanin derslerini alarak mezun olmuştur. Türkçe, Fransızca, Rumca ve Ermenice bilmektedir. 14 Haziran 1865 tarihinde 30 yaşında iken 1000 kuruş maaşla Tuna Vilayeti Tulcu Sancağında Sine Kazası hükümet tercümanlığına tayin olunmuştur. 13 Ocak 1867 tarihinde Köstence hükümet tercümanlığına nakledilmiş ve Köstence'nin ticaret tercümanlığı da 500 kuruş maaş ilave ile kendisine verilmiştir. Ancak 12 Mart 1870 tarihinde hastalığını tedavi ettirmek üzere İstanbul'a gelerek Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nezareti'nde Sulh Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. 13 Temmuz 1872 tarihinde Sulh Mahkemesi'nin Galata Mevkii Bidayet Mahkemesi'ne dönüştürülmesi sebebiyle 1000 kuruş maaşla bu mahkemenin azalığına nakledilmiştir. Aynı dönemde 6. belediye Dairesi'nde İane Komisyonu azalığında da fahri olarak bulunmuştur. 17 Haziran 1873 tarihinde 1500 kuruş maaşla Beyoğlu Bidayet Mahkemesi İcra Dairesi'ne geçmiştir. Ancak zimmetine para geçirerek 1 Ocak 1893 tarihinde açığa alınarak mahkemeye sevk edilmiştir. Mahkeme neticesinde 15 gün hapis cezası almış, ancak bu karar daha sonra İstinaf Mahkemesi Ceza Dairesi'nde fesih olunarak

beraat etmiştir. Karar temyiz edilmiş olmasına rağmen ret olunmuş ve Adliye Nezareti İntihab-ı Memurin Encümeni tarafından yeniden istihdamına sakınca görülmediğinden Bidayet Mahkemesi Başkanlığı'nda yeniden göreve başlamıştır (BOA, DH SAİD d., 75: 453).

2.8. Kosti Efendi

Rum milletinden Kaba Geniş zade Bakkal Yorgi ağanın oğludur. 1873/1874 yılında Niğde sancağında Dilmason karyesinde doğmuştur. Mahalli Rum mektebine devam ettikten sonra Rüstem Paşa Cami-i Şerifi İptidai Mektebi, Sandıkçeşme Askeri Rüşdiyesi ve Mekteb-i Hukuk-ı Şahane'den mezun olmuştur. (1 Temmuz 1895). Türkçe, Fransızca ve Rumca bilmektedir.

14 Kasım 1894 tarihinden 13 Temmuz 1895 tarihine kadar 170 kuruş maaşla 1. Daire-i Belediye Tanzimat kalemünde bulunup Hukuk Mektebi'ni bitirdikten sonra gerekli olan 6 aylık mülazımetlik görevini İstanbul Bidayet Mahkemesi Birinci Hukuk ve İstinaf Encümeni dairelerinde yerine getirmiştir. 6 Aralık 1896 tarihinde 2000 kuruş maaşla Erzurum Vilayeti Ticaret Mahkemesi Riyasetine tayin olunmuştur (BOA, DH SAİD d., 93: 157; BOA, BEO, 880/65929, 7 Receb 1314, 12 Aralık 1896). 3 ay sonr

a maaşı 1800 kuruşa düşürülmüş, ardından kendisinin bir takım yolsuzluklara karıştığı tespit edildiğinden görevinden azledilmiştir. Daha sonra yaptığı savunma neticesinde 6 Aralık 1898 tarihinde Adliye Nezareti İntihab-ı Memurin Komisyonu kararıyla görevine iade edilmiştir. 31 Temmuz 1899 tarihinde 2000 kuruş maaşla Adana Vilayeti Ticaret Mahkemesi Riyasetine tayin olunarak (BOA, İ AZN, 34/36, 22 Rebiülevvel 1317, 31 Temmuz 1899; BOA, BEO, 1350/101217, 28 Rebiülevvel 1317, 6 Ağustos 1899) burada da bazı usulsüzlüklere karıştığı tespit edildiğinden tekrar görevinden azledilmiştir. 17 Temmuz 1905 tarihinde kendisine görevini itina ile yerine getirmesi ihtar olunarak tekrar iade edilmiştir. 24 Temmuz 1906 tarihinde 1200 kuruş maaşla Edirne Sancağı Ticaret Mahkemesi Riyasetine tayin edilmiştir. Edirne Sancağındaki Ticaret Mahkemesi Riyaseti'nin ilga edilmesi üzerine 11 Mart 1907 tarihinde 1200 kuruş maaşla Antalya Ticaret Mahkemesi Riyaseti'ne, 23 Eylül 1909 tarihinde Erzurum Vilayeti Ticaret Mahkemesi Riyasetine 2000 kuruş maaşla yeniden atanmıştır. (BOA, DH SAİD d., 93: 157-158)

2.9. Lazari Efendi

Bakkal Kostanti ağanın oğludur. 1875/1876 tarihinde Niğde Sancağına bağlı Dilmason karyesinde doğmuştur. Sandıkçeşme Askeri Rüşdiyesi'nden mezun olmuştur. Türkçe bilmektedir.

1897 yılında Erzurum Vilayeti Ticaret Mahkemesi kalemine mülazımetlik yaptıktan sonra 1 Temmuz 1897 tarihinde 150 kuruş maaşla burada mukayyid olarak göreve başlamıştır. 1 ay kadar sonra maaşı 250 kuruş maaşla aynı yerde zabıt kâtipliğine terfi etmiştir. Ancak 4 Ekim 1898 tarihinde görevinden istifa etmiştir (BOA, DH SAİD d., 98: 467).

2.10. Yovanaki Kozmidi Efendi

Hacı Kozma Efendinin oğludur. 1873/1874 yılında Niğde sancağına bağlı Fertek karyesinde doğmuştur. Fertek'te bulunan okulda okuduktan sonra Kayseri Sancağında Rum Manastırı Mektebi'nde Türkçe ve Rumca okumuştur. Türkçe ve Rumca bilmektedir. 22 Kasım 1889 tarihinde Niğde Sancağı Bidayet Mahkemesi Kalemine mülazımetle dâhil olmuş, 2 sene burada çalıştıktan sonra Kırşehir Sancağı Reji Müdüriyeti Dava Vekâletinde bulunmuş, 30 Kasım 1898 tarihinde 300 kuruş maaşla İzmir Sancağı Karaburun nahiyesi Sandık emniğine tayin edilmiştir (BOA, DH SAİD d., 99: 373).

2.11. Ligor Efendi

Yorgi Moridi'nin oğludur. 1844/1845 yılında Niğde sancağında Sinason karyesinde doğmuştur. Köyde bulunan sıbyan mektebinde ve İstanbul Rum Mektebi'nde bir müddet okumuştur. Türkçe bilmektedir.

18 Mayıs 1881 tarihinden 12 Haziran 1883 tarihine kadar ve 13 Ağustos 1886 tarihinden 12 Ağustos 1888 tarihine kadar 270 kuruş maaşla iki defa İncesu kazası Sandık Emanetinde istihdam edilmiştir. Süre bitiminde ayrılarak 17 Ocak 1891 tarihinde 400 kuruş maaşla İncesu Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabetine tayin olunmuştur (BOA, DH SAİD d., 100: 131; Atam, 2014: 589).

2.12. Yorgaki Efendi

Rum milletinden Tüccardan Sotiri Hacı Yorgi'nin oğludur. 1873/1874 yılında Niğde Sancağı Fertek Karyesinde doğmuştur. İstanbul'da Samatya'da Aya Kostantiniye İptidai Mektebi'nde Rumca'yı öğrenmiş ve özel bir hocadan Türkçe dersleri almıştır. Türkçe okur-yazardır. 4 Eylül 1894 tarihinde 150 kuruş maaşla 6. belediye dairesi muhasebe kalemine tayin edilmiş, 14 Mart 1895 tarihinde aynı maaşla belediye dairesi tahrirat kalemine nakledilmiştir. 13 Ocak 1898 tarihinde aynı maaşıyla Şehremaneti mektubi kalemine nakledilmiş, 14 Ekim 1899 tarihinde 100,

14 Şubat 1900 tarihinde 50 kuruş maaşına zam yapılmış, böylece maaşı 400 kuruşa çıkmıştır. 14 Mart 1901 tarihinde bu maaşıyla Birinci belediye dairesinde tahrirat kalemine nakledilmiştir. 4 Mayıs 1904 tarihinde maaşı 500 kuruşa çıkmıştır. Yorgaki Efendi'nin Osmanlı arşivinde bulunan dilekçesinde son yapılan tensikatta memuriyet sınıfının düşürüldüğünden bu konudaki mağduriyetini dile getirdiği görülmektedir. Ancak konu ile ilgili başka herhangi bir bilgi bulunamamıştır (BOA, DH MKT, 2881/46, 2 Receb 1327, 20 Temmuz 1909). 25 Ocak 1912 tarihinde kadro dışı kalmış, 14 Nisan 1913 tarihinden itibaren 125 kuruş mazuliyet maaşı almaya başlamıştır (BOA, DH SAİD d., 107: 383).

2.13. Dimitri Efendi

Rum milletinden Yorgi'nin oğludur. 1876/1877 yılında Niğde'nin Fertek karyesinde doğmuştur. Fertek karyesinde Sıbyan mektebinde okumuştur. Türkçe ve Rumca bilmektedir. Niğde sancağı muhasebe kaleminde bir müddet mülazemetlik olarak çalışmış, 17 Mayıs 1892 tarihinde 200 kuruş maaşla Bor kazası mal müdürlüğünde çalışmış, daha sonra ileride açılacak ilk memuriyete atanmak şartıyla açıkta kalmıştır. 28 Şubat 1903 tarihinde 360 kuruş maaşla Hamidiye kazası Sandık Emanetine tayin kılınmıştır. 29 Mart 1905 tarihinde görev süresi dolduğundan ayrılmış ise de devam etmek istediğinden maliye memuru nizamnamesine dayanarak aynı görevine iade edilmiştir (BOA, DH SAİD d., 143: 27).

2.14. İskender Şükrü Efendi

Rum milletinden Bilan kazası Duyun-ı Umumiye memurluğundan emekli Çeşme oğlu Antaş Efendi'nin oğludur. 1854/1855 yılında Niğde sancağının Fertek karyesinde doğmuştur. Babasının görevi dolayısıyla Diyarbakır'da Keldani mektebinde Arapça, Gani özel mektebinde Türkçe okumuştur. Türkçe ve Rumca bilmektedir.

13 Ağustos 1877 tarihinde 100 kuruş maaşla Halep vilayeti dâhilinde Bilan kazası Belediye kitabetine tayin olunmuştur. 12 Kasım 1878 tarihinde bu görevinden ayrılmış, 5 Ocak 1880 tarihinde 337,5 kuruş maaşla Birun mutasarrıflığı tahrirat kalemi refik-i salisiliğine tayin edilmiş, aynı gerçekleşen tensikatta maaşı 270 kuruşa indirilmiştir. 7 Ekim 1881 tarihinde istifa etmiş, 28 Ocak 1882 tarihinde aynı memuriyete iade edilmiştir. 18 Mart 1884 tarihinde memuriyeti 450 kuruş maaşla tahrirat kaleminde 2. kitabet görevine yükseltilmiştir. 1 Haziran 1885 tarihinde 400 kuruş maaşla Birun Reji Nezareti Dava Vekaleti muavinliğine ve ardından 550 kuruş maaş ve alınan cezalardan %2.5 komisyon karşılığında muhafaza müfettişliğine atanmış ve burada 1,5 yıl çalıştıktan sonra istifa etmiştir. 18 Temmuz 1889 tarihinde 800 kuruş

maaş ile Halep vilayeti dâhilinde Birecik Reji müdüriyetine tayin olunup, 29 Aralık 1890 tarihinde tütün kaçakçıları ile iştirak ve ziraattan her bir ruhsatname için 10 kuruş almasından dolayı görevinden alınmıştır. 31 Mayıs 1891 tarihinde 500 kuruş maaş ile Halep emlak-ı hümayun idaresi dâhilinde Ebu Kalkal Şubesi 2. kâtipliğine tayin edilmiş, 15 Kasım 1899 tarihinde Halep Vilayeti merkezine geçmiştir. 14 Eylül 1901 tarihinde aynı maaşıyla Halep Vilayeti Emlak-ı Hümayun 2. mübeyyizliğine atanmıştır. 29 Ekim 1903 tarihinde maaşı 550 kuruşa çıkarılmıştır. Kendisinin Halep Vilayeti Mekteb-i Sultanisinde hüsn-ü hat dersi verdiğini beyan etse de vilayetten bu konuda bir belge bulunmadığı ifade olunmuştur. 13 Mayıs 1907 tarihinde maaşı 600 kuruşa çıkarılmıştır (BOA, DH SAİD d., 144: 185).

2.15. Dimitri Efendi

Rum milletinden Simon Efendi'nin oğludur. 1850/1860 yılında Niğde'de doğmuştur. Niğde Rum mektebinde Rumca öğrenmiş ve özel bir hocadan Türkçe dersleri almıştır. Rumca ve Türkçe bilmektedir. 21 Nisan 1880 tarihinde 270 kuruş maaşla Niğde Sancağı muhasebe kalemine tayin edilmiştir. 12 Ekim 1880 tarihinde aynı yerde 2. kâtipliğe yükselmiştir. 15 Mart 1881 tarihinde maaşına 60 kuruş zam yapılmıştır. 27 Haziran 1887 tarihinde 450 kuruş maaşla aynı kalemde başkâtipliğe yükselmiştir. Aynı zamanda 29 Temmuz 1893 tarihine kadar Niğde Sancağı Muhasebeciliğine de vekâleten bakmıştır.¹ Bunun için de ayrıca değişen miktarlarda olmak üzere muhasebecilik maaşını almıştır. Örneğin 1893 yılında adı geçen vekâlet görevi için 960 kuruş maaş almıştır. 2 Şubat 1897 tarihinde başkâtâbet görevinde iken 1600 kuruş civarında bir paranın kaybolmasından sorumlu tutulmuş ve görevinden azledilmiştir. 28 Aralık 1900 tarihinde konu mahkemeye sevk edilmiş, Konya vilayetinde görülen mahkeme sonucunda bu paranın ve mahkeme masrafları ile beraber avukatlık ücretlerinin kendisinden tahsil edilmesine karar verilmiştir. 28 Kasım 1906 tarihinde verilen karar hükmünce paranın kendisine düşen payı olan 900 kuruşunu ödemediğini beyan etmesinden dolayı görevine dönmesinde bir sakınca görülmemiştir. 15 Mayıs 1909 tarihinde 100 kuruş mazuliyet maaşı bağlanmış, aynı yıl maliye hazinesince verilen karar neticesinde yeniden istihdamında bir sakınca görülmediği ifade olunmuştur. Aynı yıl mazuliyet maaşı 130 kuruşa çıkarılmış, 24 Mart

¹ Dimitri Efendi'nin muhasebe kâtipliği görevini yürütürken kendisinin mahkeme kararı olmaksızın cebren hapsedildiğini ve malına da el konulduğunu beyan eden Fertekli Kabzımal Yorgi'nin Dimitri Efendi ve o zamanki Niğde mutasarrıfı hakkında çektiği telgraf ve konunun mahkemesinin yapılması hakkında Konya vilayetine gönderilen yazı hakkında bkz. BOA BEO 329/24613, 9 Cemaziyelahir 1311, 18 Aralık 1893.

1910 tarihinde 700 kuruş maaşla Siird sancağı muhasebe kalemi baş kitabetine atanmıştır. 14 Aralık 1911 tarihinde maaşı 800 kuruş maaşla Ordu kazası Mal müdürlüğüne atanmış ise de bu görevi yapmaya yeterli görülmediğinden 1 Mayıs 1912 tarihinde Genç sancağı kaza muhasebesi kitabetine nakledilmiş ise de bu görevine gitmemiştir(BOA, DH SAİD d., 167: 33-34).

2.16. Demos Tenny Efendi

Rum milletinden ve vükela-yı adiyeden Lazarakı² Efendinin oğludur. 1885/1886 yılında Niğde'de doğmuştur. Konya İdadi mektebinden pekiyi derece ile mezun olmuş, oradan İstanbul'da Darülfunun-ı Osmani Hukuk şubesine devam ederek 28 Temmuz 1910 tarihinde mezun olmuştur. Rumca, Türkçe ve Fransızca bilmektedir. 26 Eylül 1910 tarihinde 1000 kuruş maaş ile Mersin Sancağı Bidayet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur (BOA, DH SAİD d., 185: 166).

2.17. Margosyan Mihran Efendi

Tüccardan Kigork Efendi'nin oğludur. 1885/1886 yılında Niğde'de doğmuştur. Niğde'de bulunan Ermeni ve Protestan İptidai ve Rüşdiye mekteplerini bitirmiş, özel hocalardan Türkçe eğitimi almıştır. Konya'da bir süre Ermeni cemaatine ait okullarda kurslar almış daha sonra da Darülfünun'a devam ederek 1911 yılında Darülfünun Hukuk şubesinden mezun olmuştur. İngilizce, Ermenice, Fransızca bilmektedir. 21 Kasım 1911 tarihinde 800 kuruş maaşla 5. Kolordu müstantık-ı askeri muavinliğine atanmıştır. 1912 yılında buradan istifa ederek 1000 kuruş maaşla Bitlis Vilayeti merkez Bidayet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir (BOA, DH SAİD d., 195: 385).

2.18. Kozmidi Efendi

Pandelaki Efendi'nin oğludur. 1870'te Niğde'de doğmuştur. Hususî okulda okumuştur. Dâva vekilliği yapmıştır. 1896 yılında kendisine Tokad Sancağı mutasarrıf muavinliği teklif edilmiş ise de kendisi avukatlık görevini yürüttüğünden bu görevi kabul etmek istememiştir (BOA, BEO, 861/64529, 23 Cemaziyelevvel 1314, 3 Kasım 1896). 1 Aralık 1908'de 340 oy alarak İstanbul Mebusu seçilmiştir (Güneş, 1997: 405). 1908 ile 1912 yılları arasında Osmanlı Mebusan Meclisi'nde görev yapmıştır. Mecliste Kanunların halka duyurulması ile ilgili tartışmalarda özellikle Rumeli'de halkın Türkçe bilmediğinden kanunların sadece

² Demos Tenny'nin babası Lazarakı de önemli görevlerde bulunmuştur. Örneğin kendisi 1894-1895 yılında Niğde Sancağı Muhacirin Komisyonu azasıdır. Bkz. Ösen, 2008, s. 99.

....

Türkçe değil yerel halkın dili ile de neşredilmesi görüşünü savunmuştur (Özçelik, 2015:216-225; Bayır, 2013: 56). Aynı zamanda 1908 yılında sabah ve akşam yayınlanmak üzere Türkçe Musavat ve Rumca Ampotis isimli iki gazete çıkarmak için izin almak üzere başvuruda bulunmuştur. Pandelaki Efendi'nin yapılan incelemeler neticesinde gazeteleri çıkarma konusunda bir sakınca görülmemiştir (Arslan, 2003: 78-102). 1909 yılında Sada-yı Millet adıyla bir gazete çıkarmaya başlamıştır. Bir ara kesintiye uğrasa da 10 Haziran 1910 tarihine kadar çıkarılan gazetenin yayın hayatı başyazar Ahmet Samim Bey'in öldürülmesiyle sona ermiştir (Kerimoğlu, 2015: 151-152) Osmanlı arşivinde bulunan belgelerden takip edebildiğimiz kadarıyla Kozmidi Efendi mebusluğu sona erdikten sonra Makedonya Vali-i Umumiliği Hukuk Müşavirliği görevini yürütmüştür (BOA, DH EUM 3. Şb, 3/10, 18 Muharrem 1333, 6 Aralık 1914). Bu esnada resmi izin almaksızın Atina'ya gitmiş ve Atina hükümeti ile bazı temaslarda bulunmuştur. Bunun üzerine 1914 yılında Osmanlı Hükümeti kendisini vatana ihanet ile suçlayarak Osmanlı vatandaşlığından atmıştır (BOA, MV, 233/34, 1 Rebiülevvel 1332, 28 Ocak 1914; BOA, BEO, 4254/319028, 4 Rebiülevvel 1332, 31 Ocak 1914). Kanun-ı Esasi'ye göre de bu şekilde izin almaksızın tabiiyet değiştirenlerin mallarına el konulduğundan kendisinin İstanbul Fener'de bulunan evine el konularak başkasına satılmıştır (BOA, BEO, 4654/349008, 9 Muharrem 1339, 23 Eylül 1920). Ancak 1920 yılında kendisinin haksız yere vatandaşlıktan atıldığı iddia edilmiş ve vatandaşlığa geri döndürülmüştür (BOA, DH SN THR, 87/20, 9 Muharrem 1339, 23 Eylül 1920). Bu durumun İstanbul'un İngilizlerce işgal altında bulunduğu bir döneme gelmesi elbette tesadüf değildir ve kendisinin vatandaşlığa geri döndürülmesi İngilizlerin baskısı sonucu gerçekleşmiştir. Bu durumu belgelerde de takip etmek mümkündür. Zira İngiliz hükümeti Kozmidi'nin haksız yere Osmanlı vatandaşlığından atıldığından el konulan mallarının geri iadesini talep etmiştir. Kendisi yeniden Osmanlı vatandaşlığına alınmış, ancak malları o dönemde başkasına satıldığından ne gibi bir muamele yapılacağı konusunda birçok yazışmalar yapılmıştır (BOA, DH MHŞ, 7/3, 16 Zilhicce, 1338, 31 Ağustos 1920).

2.19. Yorgaki Efendi

Yorgaki Efendi, 1856'da Niğde'de dünyaya gelmiştir. Kurtoğlu'nun oğludur. Rum mektebini bitirmiştir. Niğde Bidayet Mahkemesi azalığı yapmıştır. 1889 yılında Niğde liva idare meclisi üyesi olan Yorgaki'nin hizmetlerinden dolayı taltifi gündeme gelmiştir (BOA, DH MKT, 1666/46, 17 Safer 1307, 13 Ekim 1889). İlginç olan ise aynı dönemde

hakkında kötü hallerinin arttığını bildiren şikâyetlerin de olmasıdır (BOA, DH MKT, 1853/107, 22 Zilhicce 1308, 29 Temmuz 1891). 1892 yılında kendisinin taltif edilmesi konusu Konya Vilayeti'ne iletilmiş (BOA, DH MKT, 1872/61, 24 Safer 1309, 29 Eylül 1891), ve hükümetçe verilen görevleri başarıyla yerine getirdiğinden rabia rütbesiyle taltif edilmesine karar verilmiştir (BOA, DH MKT, 1977/7, 29 Zilhicce 1309, 20 Temmuz 1892). 1895 yılında Niğde Muhacirin Komisyonu azalığı yapmış, özellikle Kafkas muhacirlerinin Niğde'de yerleşmeleri konusunda başarılı çalışmalar yürütmüştür. Yaptığı hizmetlerden dolayı da Yorgaki Efendi'nin rütbesinin yükseltilmesi kararı alınmıştır (BOA, DH MKT, 335/3, 23 Receb 1312, 20 Ocak 1895). 25 Kasım 1908'de 38 oy alarak Niğde'den mebus seçilmiştir İhsan Güneş, 1997: 441). Niğde'de seçimlere hile karıştırıldığı iddiasına binaen 2 defa seçim yapılmış ve birinci seçimler dikkate alınarak Yorgaki Efendi Niğde mebusu olarak meclise dâhil olmuştur. Bu konudaki Ananyas Efendi'nin itirazları dikkate alınmamıştır (BOA, DH İD, 124-1/2, 26 Zilkade 1326, 20 Aralık 1908). Meclisteki görevine 25 Kasım 1908 tarihinde başlamış, 18 Ocak 1912 tarihinde ise görevi sona ermiştir. Bu dönem içerisinde Kavanin-i Maliye Encümeninde üye olarak görev yapmıştır. Yorgaki Efendi mecliste çeşitli şubelerde görev almıştır (Doğan, 2012: 138-149).

SONUÇ

İlk defa II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanan memurların sicil kayıtları, Osmanlı Devleti'nin hem kurum işleyişi hem de kişilerin özgeçmişleri hakkında verdiği bilgiler dolayısıyla çok değerlidir. Bu çalışmada incelediğimiz Niğdeli gayr-i müslim memurların özgeçmişlerine dair bilgilerin büyük bir kısmı sicil kayıtlarından elde edilmiştir. Sicil kayıtlarının vermediği diğer bilgiler ise Osmanlı arşivinden alınan belgeler ve inceleme eserlerden elde edilen veriler ile desteklenmeye çalışılmıştır. Böylece Niğde özelinde Osmanlı Devleti'nin gayr-i müslim politikası, gayr-i Müslimlerin okudukları okullar, yaptıkları meslekler, yaşadıkları problemler gibi birçok veriye ulaşılmıştır.

Niğdeli gayr-i müslim memurların milliyetlerine bakıldığında sadece birinin Ermeni diğerlerinin ise Rum olduğu görülmektedir. Bu durum Niğde'deki Rum nüfusun yoğunluğu ile ya da Rumların eğitime verdikleri önem ve çıkan Ermeni isyanları sonucu Ermenilerin memuriyette gözden düşmeleri ile de açıklanabilir. Aldıkları eğitime bakıldığında birçoğunun yüksekokul düzeyinde eğitim aldığını görmekteyiz. Memur olmak için de Türkçe bilmek zorunlu olduğundan önce kendi okullarında Rumca eğitim aldıktan sonra özel hocalardan ya

....
da Türkçe eğitim veren kurumlardan Türkçe eğitim aldıkları, bunun yanı sıra Fransızca, İtalyanca gibi dillere de vakıf oldukları görülmektedir. Bu çok dilde eğitim onlara Osmanlı kurumlarında iş kapısını ardına kadar açma olanağı sağlamıştır. Yine birçoğunun hukuk eğitimi alarak dava vekilliği, mahkeme azalığı gibi görevleri üstlendiğini vurgulamak gerekir. Mesleklerine bakıldığında ağırlıklı olarak hukuk olmak üzere güvenlik/eğitim, yönetim, ya da katiplik gibi çeşitli memurluklarda buldukları görülmektedir. Bunların arasında Corci Efendi, Yordanaki Rumi, ya da Petro Papadapulo gibi Osmanlı Devleti'nin ilerlemesinde gayret ve hizmetleri görülenler hatta Yorgaki Efendi gibi Osmanlı hükümeti tarafından taltif edilenler olduğu gibi Kozmidi Efendi gibi Osmanlı aleyhine çalışmaları şüphesi bulunan kişiler de vardır.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri (Başbakanlık Osmanlı Arşivi-BOA)

1-Bab-ı Ali Evrak Odası Belgeleri (BEO)

2-Dâhiliye Nezareti

Mektubi Kalemî Evrakı (DH MKT)

Sicill-i Ahval İdare-i Umumi Defterleri (DH SAİD d.)

Muhasebe Kalemî (DH EUM MH)

Sicill-i Nüfus Tahrirat Kalemî (DH SN THR)

Hukuk Müşavirliği (DH MHŞ)

İdare (DH İD)

3-İradeler

Dâhiliye (İ DH)

Adliye ve Mezahib (İ AZN)

4- Meclis-i Vükela Mazbataları (MV)

B. Kaynak Eserler ve İncelemeler

Akdağ, Hasan (2016), Günnur Aydoğdu, Mahmut Avcı, “Sicill-i Ahval Defterleri Işığında Osmanlı Bürokrasisinde İstanbul Doğumlu Rum Ermeni Musevi Memurların Fonksiyonelliği”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 9, S. 29, s. 18-40.

Arslan, Ali, (2003), “Türkiye’de Rum Basını”, *Yakındönem Türkiye Araştırmaları*, S. 3, s. 49-113.

Atam, Şenay, (2014), “Osmanlı Bürokrasisinde Niğde Doğumlu Memurlar (Sicill-i Ahval Defterlerine Göre)”, *Prof. Mustafa Keskin Armağanı Türk tarih ve Kültürü Araştırmaları*, Ed. Remzi Kılıç, İstanbul, s. 547-605.

Bayir, Derya, (2013), *Minorities and Nationalism in Turkish Law*, Newyork.

Candeğer, Ümmügülsüm, (2017), *Birinci Dünya Savaşı’ndan Türkiye Cumhuriyeti’nin İlanına Kadar Burdur ve Çevresi (Olaylar, İz Birakanlar, Burdurlular)*, Ankara.

Corci, (1328), *Polis Mekâtibine Mahsûs Resimli Amelî ve Nazarî Fenn-i Fotoğrafya*, İstanbul.

Doğan, Hamdi, (2012), *II. Meşrutiyet Dönemi Meclislerinde Niğde Mebusları*, Konya.

_____, (2008), “Hicri 1246 Tarihli Cizye Defteri’ne Göre Niğde Kazası’ndaki Gayrimüslim Unsurlar”, *Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine*, ed. Musa Şaşmaz, İstanbul, s. 15-26.

Efe, Aydın, (2013), “Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre Payaslı Memurlar”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 10, S. 23, s. 181-194.

Gazel, Ahmet Ali, (2007), “Sicil-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi’nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 32, Erzurum, ss. 203-213.

Güneş, İhsan, (1997), *Türk Parlamento Tarihi, I. ve II. Meşrutiyet, C.2*, TBMM Yay., Ankara.

Kerimoğlu, Hasan Taner, (2015), II. Meşrutiyet Döneminde İttihat ve Terakki Muhalifi Bir Gazete: Sada-yı Millet, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXX, S.1, , s. 149-180.

Kılıç, Musa, (2012), “Tanzimat Döneminde Osmanlı Hariciye Nezâreti'nin Ermeni Memurları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 31, S. 51, s. 93-124.

Kucak, Ömer, (2016, Aralık) “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Sürt Doğumlu Gayr-i Müslim Memurlar (1879-1909)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 47, s. 260-268.

Soydan, Orhun, (2016, Nisan), “Kültürel Miras Olarak ‘Nahitiya’ Niğde”, *Akademik Bakış Dergisi*, S. 54, Mart, s. 54-81.

Ösen, Serdar, (2008), “Arşiv Belgeleri ve Şeriye Sicillerine Göre Niğde 1888-1894”, *Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine*, ed. Musa Şaşmaz, İstanbul, s. 83-105.

Özçelik, Ayfer, (2015), Osmanlı Mebusan Meclisi'nde "Türkçe" Tartışması (Kavanin ve Nizamatin Suret-i Neşr ve İlanı Kanun Layihası Münasebetiyle), *OTAM*, S. 13, s. 213-226.

Öztürk, (2008), Gülin Erdem, “19. ve 20. Yüzyıllarda Niğde Sancağı'nın İdari Taksimatı”, *Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine*, ed. Musa Şaşmaz, İstanbul, s. 69-81.

Topal, Nevzat, (2018) *15. Yüzyılda Niğde*, Ankara.

Yılmaz, İbrahim, (2015, Güz), “Osmanlı Polis Okulları: Eğitim”, *SÜTAD*, S. 38, s. 103-130.

EKLER:

Ek:1 Pandelaki Kozmidi Efendi, İstanbul Mebusu, Niğdeli

